

FINANSŲ KRIZIŲ VALDYMAS: ŠVEDIJOS BANKŲ KRIZĖS VALDYMO PATIRTIS

Aušrinė Lakštutienė, Rytis Krušinskas

Kauno technologijos universitetas, K. Donelaičio g. 73, LT-44029, Kaunas

El. paštas: ausrine.lakstutiene@ktu.lt, rytis.krusinskas@ktu.lt

Anotacija

Straipsnyje analizuojama Švedijos bankų krizės suvaldymo patirtis. Švedijos vyriausybės bankinės krizės valdymo strategija mokslinėje literatūroje laikoma pavyzdine. Analizuojamos Švedijos bankų krizės priežastys ir pateikiami valdymo modeliai bei priemonės, padėjusios Švedijos vyriausybei efektyviai ir per trumpą laiką stabilizuoti padėtį šalies finansų rinkoje. Straipsnyje atskleista, kad Švedijos krizės metu buvo pritaikytos tinkamos priemonės šiai konkrečiai bankinei krizei suvaldyti. Pagal taikytas priemones galima išskirti du valdymo modelius: ryšių su visuomene valdymo modelį ir bankinės sistemos problemų sprendimo modelį.

Pagrindiniai žodžiai: finansų krizė, bankų krizės valdymo modeliai, bankų sektorius.

Įvadas

Tyrimo aktualumas ir naujumas. Per pastaruosius dešimtmečius viso pasaulio ekonomikos ir finansų sistemos tapo labai priklausomos viena nuo kitos. Vykstantys procesai finansų rinkose, sukurdami naujas rizikos rūšis rinkos dalyviams, paveikė tiek šalių nacionalines ekonomikas, tiek atskirų investuotojų elgseną. Vienas svarbiausių XX a. pabaigos veiksnių, kuris lėmė pokyčius pasaulinėje ekonomikoje, yra finansinė globalizacija kaip fundamentalus procesas, kuris keičia pasaulio politikos, ekonomikos ir visuomenių struktūrą (Pugačiauskas, 2000). Dėl šių priežasčių paskutiniajame dešimtmetyje pasaulinių finansų rinkos ir pokyčiai jose, pasireiškiantys per globalizacijos procesus ir darantys įtaką šalies finansų sistemos stabilumui, tapo mokslininkų tyrimų objektu. Finansinių krizių ir jų poveikio šalių ekonomikoms, finansų sektoriaus stabilumui, akcentuojant bankų vaidmens svarbą, įrodo ir moksliniai tyrimai ne tik pasaulyje (Dahlheim, Nederėjo, 1993; Ingves, Lind, 1996; Viotti, 2000; Bordo, Eichengreen, 2002; Carling ir kt., 2003; Laeven, Valencia, 2008; Dougherty, 2008; Jonung, 2009; Ostrup ir kt., 2009; Jochem, 2010; Persson, Simonsson, 2011), bet ir Lietuvoje (Strumickas, Valančienė, 2006; Mačerinskienė, Ivaškevičiūtė, 2008; Leika, 2008; Martinaitytė, 2008; Lakštutienė ir

kt., 2009). Atviros ekonomikos sąlygomis veikiančių valstybių, tarp jų ir Lietuvos, bankinės sistemos stabilumas daugiausia priklauso nuo pasaulinės ekonomikos ir finansų rinkų būklės. Martinaitytės (2008) nuomone, vykstant dabartinei pasaulinei finansų krizei ir ekonomikos recesijai, akivaizdu, kad finansinė globalizacija tampa svarbiu rinkų nestabilumo veiksniu, padidindama nepageidaujamą ekonominio nuosmukio riziką. Manoma (Hausler, 2002, Prasad ir kt., 2003, Baele ir kt., 2004), kad finansinė globalizacija sukelia neigiamų efektų trumpuoju ir vidutiniu laikotarpiu, tačiau ilguoju laikotarpiu jos poveikis yra teigiamas, todėl būtina amortizuoti finansinės globalizacijos sukeltus svyravimus rinkose. Leika (2008) taip pat akcentuoja privačių investuotojų, ypač institucinių, vaidmens padidėjimą ir pastebi, kad instituciniai investuotojai dažniau nei centriniai bankai lemia padėtį finansų rinkoje, todėl be glaudesnio valstybių bendradarbiavimo ir ekonominės politikos koordinavimo valdyti nepageidaujamus procesus finansų rinkose būtų sunku. Visa tai sudaro sąlygas atsirasti naujoms teorinėms finansų krizių valdymo studijoms, bet kartu skatina diskutuoti ir priimti praktinius susitarimus tarptautinės finansų sistemos kūrimo ir reguliavimo klausimais. Tačiau procesai, šiuo metu vykstantys finansų rinkose, vis mažiau valdomi, todėl visos šalys ieško konsoliduotų sprendimų slopinant nepageidaujamus svyravimus. Pastaraisiais metais įvairiose pasaulio šalyse (Skandinavijoje, Jungtinėje karalystėje, JAV, Japonijoje, Prancūzijoje ir kt.) buvo analizuotos vykusios finansų sistemos krizės (Estrella, 2001; Bordo, Eichengreen, 2002; Laeven, Valencia, 2008). Daugelis vykusių krizių buvo panašios, tačiau priemonės, kuriomis buvo bandoma jas įveikti, skyrėsi dėl politinės ir ekonominės šalių situacijos šalyse bei šalies valdžios galios ir vaidmens. Moksliniuose tyrimuose, analizuojančiuose bankines krizes, Švedijos bankinės sistemos krizė 1991 m. pradžioje buvo tuo metu neįprastas reiškinys, nes per ilgą laiką buvo susidariusi nuomonė apie Švedijos bankinės sistemos stabilumą ir jos gebėjimą susidoroti su bet kokiomis krizėmis,

o tai privertė šalies vyriausybę imtis plataus masto šalies finansų sistemos gelbėjimo operacijų.

Švedijos ekonominė situacija, prieš kylant krizei šalyje, labai primena 2001–2008 m. situaciją Lietuvoje: spartus skolinimosi augimas paveikė nekilnojamo turto rinkos kainų augimą ir lėmė spekuliacijų nekilnojamuoju turto atsiradimą, šio turto pervertinimą. Nekilnojamojo turto kainos Lietuvoje per 2001–2008 m. padidėjo 4 kartus. Per šį laikotarpį bankų išduodamų paskolų apimtys išaugo net 14 kartų. Nekilnojamojo turto kainų ir bankų išduodamų paskolų augimo procesai buvo neatsiejami vienas nuo kito. Lietuvoje, kaip ir Švedijoje, kylant šalies ekonomikai, bankai ėmė labai sparčiai didinti savo išduodamų paskolų portfelį, o tai paskatino nekilnojamojo turto kainų augimą. Švedijos vyriausybės priemonės, kurių buvo imtasi stabilizuoti padėčiai bankų sistemoje, pasiteisino: finansinių sunkumų laikotarpis truko gana neilgai ir jų neigiamas poveikis šalies ekonomikai buvo ganėtinai nedidelis. Švedijos bankinė sistema iki šiol puikiai funkcionuoja, o moksliniuose tyrimuose Švedijos bankinė krizė išskiriama kaip viena efektyviausiai ir greičiausiai suvaldytų krizių. Atsižvelgiant į tai, kad 2009 m. I ketvirtį du didžiausi švediško kapitalo bankai (AB SEB bankas ir AB bankas „Hansabankas“) kontroliavo daugiau nei 50 proc. Lietuvos bankų sistemos turto, galima teigti, kad šių bankų patirtis Švedijos bankinės krizės metu padėjo išlaikyti Lietuvos bankinės sistemos patikimumą 2008–2009 m.

Vis dėlto labai svarbu išanalizuoti Švedijos bankinės krizės metu taikytą jos valdymo modelį, nes šios temos aktualumą patvirtina ir tai, kad krizių metu ar joms pasibaigus, labai suaktyvėdavo politikų ir mokslininkų diskusijos apie būtinybę didinti (arba mažinti) centrinių bankų vykdomos pinigų politikos aktyvumą ir skatinti tarptautinį bendradarbiavimą. Kartu buvo plėtojamos ir krizių priežastis aiškinančios teorijos bei bandoma ieškoti priemonių, kurie leistų išvengti galimo krizės kilimo, o tai itin aktualu dabartinėmis ekonomikos sąlygomis.

Tyrimo objektas – Švedijos bankų krizės valdymo priemonės.

Tyrimo tikslas – atlikti Švedijos bankų krizės suvaldymo priemonių analizę.

Tyrimo uždaviniai:

1. atlikti finansų krizių pasaulyje apžvalgą;
2. atskleisti Švedijos bankų krizės priežastis;
3. atlikti bankų krizės įveikimo priemonių analizę Švedijoje, išskiriant valdymo modelius ir jų poveikį ekonomikai.

Tyrimo metodai. Straipsnyje naudoti teoriniai (sistemine mokslinė literatūros analizė, duomenų ir lyginamosios analizės bei apibendrinimo) metodai.

Švedijos bankų sistemos krizės priežastys

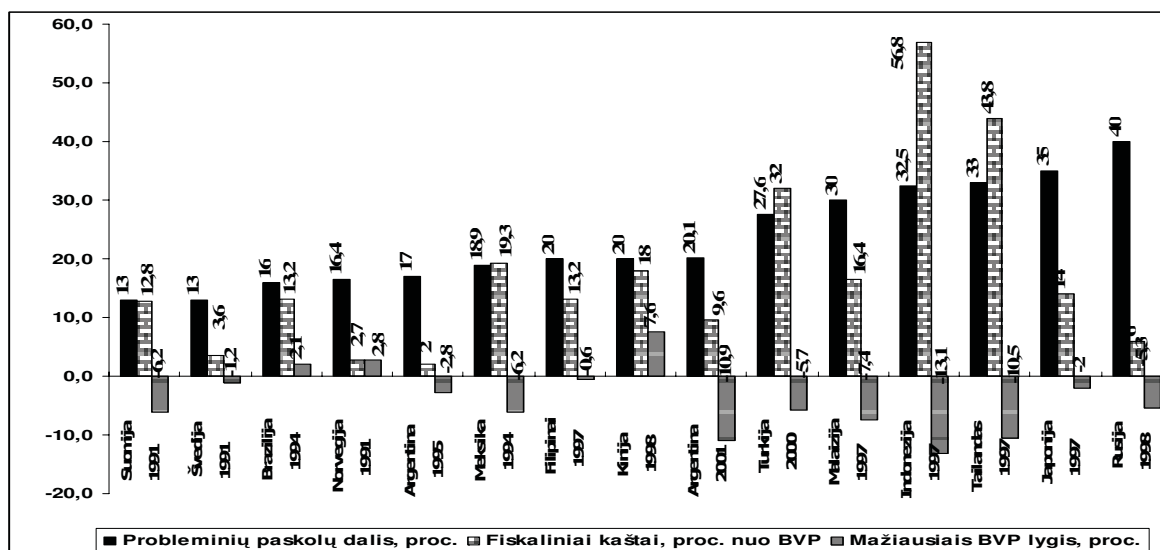
Finansų sistemos krizės nėra tik pastarųjų dešimtmečių reiškinys. Bordo ir Eichengreen (2002) ištyrė, kad iki Antrojo pasaulinio karo įvyko 81 bankinė ir valiutų krizė. Iš jų didžiausia ir daugiausia neigiamų pasekmių turėjusia laikoma 1929–1933 m. JAV ištikusio Didžioji ekonominė krizė, dar vadinama Didžiąja depresija. XX a. 3-ajame dešimtmetyje JAV plačiai diegtos naujos gamybos technologijos, finansinės inovacijos paskatino vidaus paklausos didėjimą. Valiutos kursui esant fiksuotam (aukso standartas), iš pradžių didelio infliacinio spaudimo vidaus rinkoje nebuvo, tačiau ilgai, didėjant pinigų kiekiui, pakilo vertybinių popierių kainos ir galiausiai kainų burbulas sprogo. Staigus vertybinių popierių kainų sumažėjimas sukėlė viso ūkio recesiją ir turėjo įtakos ne tik JAV, bet ir daugelio pasaulio šalių ekonomikoms. Siekiant, kad tokio masto krizės nebeprisikartotų, iš karto po Antrojo pasaulinio karo centriniai bankai, vadovaudamiesi tuo metu vyravusiu keinsistiniu modeliu, išplėtė savo požiūrį į rinkų reguliavimą ir numatė galimybes, kad ekonomikos augimas ir užimtumo didėjimas būtų derinamas su kainų ir valiutos kurso stabilumo reikalavimu. Pokaris, kuriam būdingas spartus ekonomikos augimas, tam buvo ypač palankus. Vėliau taip pat vyravo ganėtinai ramus laikotarpis: nuo 1945 iki 1971 m. išsivysčiusiose ir kylančio rinkos šalyse įvyko tik viena bankų ir 38 valiutų krizės. Tačiau 1973 m. šis sąlyginio bankų veiklos ir valiutos kursų stabilumo laikotarpis baigėsi Bretton–Woods sistemos žlugimu. Nuo 1973 iki 1979 m. iš viso įvyko 140 bankų ir valiutų krizių (Bordo, Eichengreen, 2002). Estrella (2001) tyrime apie šalies Centrinio banko galimybes imtis tam tikrų priemonių sprendžiant finansinio nestabilumo problemas, išanalizavo didžiausias pasaulyje kilusias finansų rinkos krizes ir pastebėjo, kad situacija nepasikeitė ir XX a. 9-ajame dešimtmetyje. 1980 m. pasaulio BVP augimas sulėtėjo iki 1,8 proc., o 1982 m. nukrito iki mažiausio augimo – 0,2 proc. Sumažėjus žaliavų kainoms, padidėjo daugelio besivystančių šalių įsiskolinimas, pablogėjo eksporto sąlygos, o tai sukėlė naujas finansų krizes: 1980 m. – sidabro rinkos krizė JAV; 1983 m. „Schröder, Munchmeyer, Hengst“ bankas Vokietijoje patyrė sunkumus dėl didžiulės paskolos suteikimo IBH holdingui; 1984–1985 m. – „Continental“, „Johnson Matthey“, „Bank of New York glitch“ bankų krizės JAV; 1985 m. – Ohajo, Marilando ir Šiaurės Karolinos valstijų JAV indėlių draudimo kompanijos klientų krizė, kuri kilo vienam didžiausių privačios indėlių draudimo kompanijos klientui priartėjus prie bankroto ribos. 1987 m. JAV įvyko vertybinių popierių rinkos griūtis, kuri išplito visame pasaulyje.

Per pastaruosius trisdešimt metų pasaulyje kilusios krizės daugelį šalių privertė patirti didžiules są-

naudas likviduojant krizės padarinius. Didžiausių nuo 1975 m. įvykusių pasaulio krizių sąnaudos, kurios pasireiškia per šalies patirtus fiskalinius sąnaudas likviduojant krizės padarinius ir mažiausią realaus BVP augimą, analizuoti Laeven, Valencia (2008) tyrimuose. Laeven, Valencia (2008) išskiria šiuos finansų krizių rodiklius: probleminių paskolų dalis nuo viso paskolų portfelio krizei pasiekus viršūnę, bendrųjų fiskalinių krizės sąnaudų dalis nuo šalies BVP (per pirmuosius 5 krizės metus) ir mažiausias BVP lygis (per pirmuosius 3 krizės metus). Autoriai nustatė, kad didžiausios fiskalinės sąnaudos ir mažiausias šalies BVP augimas buvo būdingas 1980 m. prasidėjusioms Lotynų Amerikos šalių (Argentinos, Čilės, Urugvajaus ir kt.) skolų krizėms, kai šalys nebepajėgė gaunamomis pajamomis padengti savo užsienio skolų, ir Azijos šalių (Japonijos, Pietų Korėjos, Indonezijos, Tailando, Malaizijos) krizėms, kurios prasidėjo 1997 m. Ne tokios skaudžios buvo valiutos kurso mechanizmo krizių ir

vadinamųjų „tekilos krizių“, vykusių 1994 m. Meksikoje, pasekmės.

Švedijos bankinės krizės metu probleminių paskolų dalis nuo viso paskolų portfelio buvo mažiausia iš visų 1 paveiksle pateiktų krizių. Pagal fiskalinių sąnaudų dalį nuo BVP Švedija yra trečia po Norvegijos (1991 m.) ir Argentinos (1995 m.), pagal mažiausią BVP augimą – ketvirta po Kinijos (1998 m.), Norvegijos (1991 m.), Brazilijos (1994 m.) ir Filipinų (1997 m.). Todėl moksliniuose tyrimuose, analizuojančiuose bankines krizes, 1991 m. Švedijos bankinė krizė išskiriama kaip viena efektyviausiai ir greičiausiai suvaldytų krizių, ką patvirtina ir 1 paveiksle pateiktų didžiausių nuo 1991 m. kilusių pasaulio krizių rodikliai: probleminių paskolų dalis nuo viso paskolų portfelio krizei pasiekus viršūnę, bendrųjų fiskalinių krizės sąnaudų dalis nuo šalies BVP (per pirmuosius 5 krizės metus) ir mažiausias BVP lygis (per pirmuosius 3 krizės metus).

1 pav. 1991–2001 m. įvykusių pasaulio krizių sąnaudų palyginimas
Šaltinis: sudaryta autorių, remiantis Laeven, Valencia (2008) duomenimis.

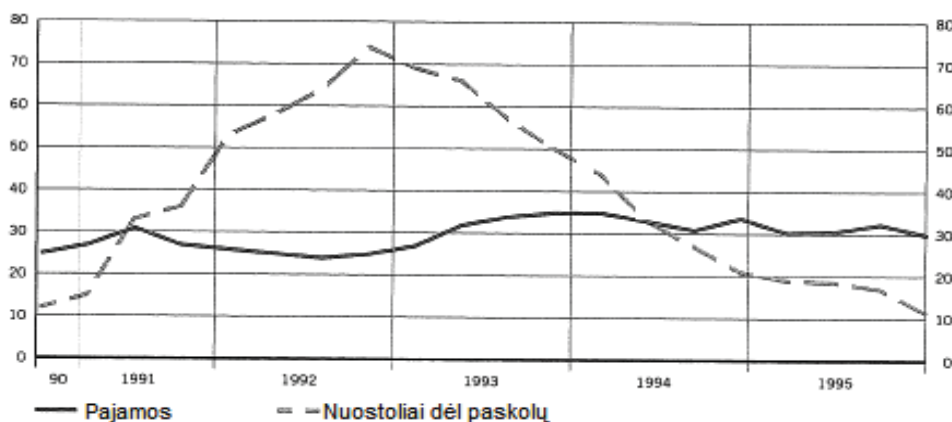
Švedijos bankininkystės sektoriaus reglamentavimo panaikinimas antroje 1980 m. pusėje šalies bankams leido patiems priimti sprendimus, kiek turi augti jų išduodamos paskolos, kai anksčiau bankai privalėjo laikytis vyriausybės nustatytų ribų. Vyraujant ekonomikos pakilimo būsena, bankai galėjo greitai padidinti savo skolinimą tiek Švedijos kronomis, tiek užsienio valiuta (JAV doleriais ir Vokietijos markėmis). Šios tendencijos atsispindi 3 paveiksle pateiktoje Švedijos kredito institucijų suteiktų paskolų ne bankinei visuomenei dalies nuo šalies BVP dinamikoje 1970–1996 m. 1970–1981 m. paskolų dalis nuo BVP svyravo labai nežymiai, o nuo 1986 m. ėmė labai sparčiai augti ir 1991 m. pasiekė daugiau nei 140 proc. nuo BVP lygį (Ingves, Lind, 1996). Tuometinės situacijos, kai šalies ekonomikoje prasidėjo recesija beveik

visuose sektoriuose, sudėtingumą galima suprasti ir iš kardinalių veiksmų, kurių buvo imtasi siekiant palaukyti Švedijos kronos stabilumą – šalies Centrinio banko vienos nakties palūkanų normos buvo padidintos iki 500 proc. (*Sveriges Riksbank Quarterly Review*, 1993). Taigi imtis tam tikrų priemonių siekiant įveikti krizę buvo būtina. Ingves ir Lind (1996) savo tyrime apie Švedijos bankinės rinkos krizės aplinkybes teigia, kad daugelis finansų kompanijų bankrutavo, o nemokių skolininkų skaičiaus augimas bankus vis giliau tempė į krizę. Nepaisant laikinų gelbėjimo priemonių, kurių buvo imtasi dėl didelių problemų „Nordbanken“ ir „Första Sparbanken“ bankuose 1991 m., krizė 1992 m. dar labiau paaštrėjo ir apėmė visą bankininkystės sektorių.

Nuo 1991 m. Švedijos bankų nuostoliai dėl su-

teiktų paskolų ėmė viršyti jų gaunamas pajamas (žr. 2 pav.), ir 1992 m. pabaigoje skirtumas tarp banko pajamų ir nuostolių dėl suteiktų paskolų buvo didžiausias ir siekė apie 50 mlrd. Švedijos kronų. Laikoma, kad krizė pasiekė aukščiausią tašką 1993 m. rudenį.

Nuo 1993 m. skirtumas tarp banko pajamų ir nuostolių dėl suteiktų paskolų ėmė mažėti ir tik 1994 m. viduryje bankų gaunamos veiklos pajamos ėmė viršyti nuostolius.

2 pav. Švedijos bankų pajamos ir nuostoliai dėl suteiktų paskolų 1990–1995 m. (mlrd. Švedijos kronų) (Ingves, Lind, 1996)

Iš 2 paveiksle pateiktų duomenų galima pastebėti, kad Švedijos bankų veiklos pajamos, neįvertinant jų patirtų nuostolių dėl suteiktų paskolų 1990–1995 m., buvo gana pastovūs ir tik gerokai išaugus bankų nuostoliams jų veiklos rezultatai tapo neigiami. Didžiausia Švedijos bankų patiriamų nuostolių dėl suteiktų paskolų dalis teko nefinansinėms kompanijoms: 1991 m. net 69 proc. visų nuostolių; 1992 m. ši dalis dar labiau išaugo ir sudarė 74 proc. Finansinių institucijų sektorius 1991 m. bankų nuostoliuose dėl paskolų sudarė 15 proc., 1992 m. šio sektoriaus dalis sumažėjo iki 11 proc. Tiek 1991 m., tiek 1992 m. 7 proc. bankų patiriamų nuostolių teko namų ūkių sektoriui (Dahlheim, Nedersjo, 1993). Viotti (2000), atlikęs 1991 m. Švedijos bankinės krizės kilimo priežasčių analizę, teigia, kad skolinimosi augimo pasekmės pasireiškė didėjant nekilnojamojo turto kainoms, o tai paskatino spekuliacijas nekilnojamojo turto ir jo pervertinimu. Be to, paskolos buvo suteikiamos be pakankamo rizikos įvertinimo ir kontrolės. Nekilnojamojo turto rinkos „burbulas“ netikėtai sprogo 1990 m. pradžioje. Tai paskatino staigus palūkanų normos pakilimas, kurį iš dalies lėmė tarptautinių realių palūkanų normų kilimas (siejamas su Vokietijos susijungimu). Palūkanų normų šuolį Švedijoje taip pat paskatino prekių ir turto kainų tolesnio augimo lūkesčiai. Iš pradžių atrodė, kad su finansinėmis problemomis susidūrė tik pora bankų, tačiau vėliau tapo aišku, kad krizė tapo sisteminė. Tai patvirtina ir kitų mokslininkų (Jonung, 2009; Ostrup ir kt., 2009; Jochem, 2010; Persson, Simonsson, 2011) atlikti tyrimai ir vėlesniais metais, o tai rodo, kad Švedijos krizės problemos sprendimui taikytos priemonės aktualios ir šiandien.

Švedijos bankų krizės įveikimo priemonių analizė

Ingves, Lind (1996), Viotti (2000), Jonung (2009), Ostrup, Oxheim, Wihlborg (2009), Jochem (2010), Persson, Simonsson (2011) pastebi, kad politinis vieningumas ir parama krizės įveikimo priemonėms buvo esminiai greito ir efektyvaus krizės įveikimo veiksniai. Jeigu nėra pasiekiamas susitarimo tarp šalies politinių partijų dėl krizės įveikimo priemonių, taip pat ne atidedamas krizės įveikimo priemonių taikymas, o pritraukiamas užsienio šalių dėmesys – visa tai labai neigiamai paveikia vyriausybės bandymus atstatyti užsienio šalių pasitikėjimą šalies finansų sistema. Tai paveikia šalies finansų sistemą per aukštesnes bankų finansavimo sąnaudas ir sumažėjusias galimybes gauti paskolas užsienio bankuose. Tikimybė, kad Švedijos bankų sistema gali visiškai sugriūti sukeldama rimtas pasekmes mokėjimų sistemai ir kreditų tiekimui, buvo labai didelė, todėl 1992 m. rudenį Švedijos vyriausybė ėmėsi ypač kardinalių priemonių. Krizės įveikimo priemonių paketas, kuriame buvo išdėstytos krizės suvaldymo priemonės, buvo pristatytas 1992 m. rugsėjį. Šis planas rėmėsi keliomis pagrindinėmis nuostatomis, tačiau buvo išlaikytas ir jo lankstumas, nes problemų pobūdis kiekviename banke skyrėsi, todėl ir priemonės turėjo būti taikomos individualiai. Švedijos vyriausybės pasirinktas finansų krizės suvaldymo veiksmų planas buvo parengtas neesant jokio precedento, kuriuo būtų galima remtis jį rengiant. Menkiausia abejonė tarptautinėse finansų rinkose dėl priemonių plano patvirtinimo galėjo sutrikdyti Švedijos bankų finansavimą ir sukelti mokėjimų sistemos krizę, o greitas priemonių plano įgyvendinimas leido

to išvengti (Viotti, 2000). Jonung (2009), Ostrup, Oxheim, Wihlborg (2009), Jochem (2010), Persson, Simonsson (2011) pritaria, kad galimų krizės pasekmių jautimas ir politinis vieningumas dėl priemonių krizei įveikti reikalingumo Švedijoje buvo toks didelis, kad niekam niekada nekilo jokių abejonių dėl priimtų sprendimų teisėtumo.

Moksliniuose tyrimuose (Ingves, Lind, 1996; Viotti, 2000; Jonung, 2009; Jochem, 2010) galima išskirti ir kitą Švedijos vyriausybės priimtą sprendimą – visomis įmanomomis priemonėmis palaikyti finansų sistemos stabilumą, greitai atstatant pasitikėjimą šalies finansų sistema. 1992 m. gruodžio 18 d. buvo nuspręsta suteikti vyriausybinę garantiją viso bankinio sektoriaus išsipareigojimams, nes ši garantija buvo reikalinga siekiant apsaugoti finansų rinką nuo indėlių atsiėmimo panikos. Ingves, Lind (1996), Viotti (2000), Jonung (2009), Ostrup ir kt. (2009) darbuose atkreipiamas dėmesys į Švedijos bankinės krizės metu akcentuojamą krizės valdymo viešumą ir skaidrumą. Tai buvo būtina norint tarptautinėse finansų rinkose išlaikyti pasitikėjimą Švedijos bankų sistemos gyvybingumu, siekiant, kad Švedijos visuomenė būtų vieninga šiuo klausimu. Tačiau šiuo atveju viešumas reiškė, kad informacijos pateikimas turėjo apimti ne tik pačią problemą, bet ir išaiškinti jos kilmės priežastis, o tai ir buvo atlikta. Švedijoje finansų sistemos gelbėjimo operacijoms ir bankų paramai buvo sukurta nauja institucija – Bankų rėmimo institucija (angl. *Bank Support Authority*), kuri buvo pavaldi šalies finansų ministrui. Viotti (2000) teigimu, Bankų rėmimo vadovybės gebėjimas vykdyti savo funkcijas su nedideliu skaičiumi efektyviai dirbančių darbuotojų ir su kompetentingų Švedijos ir užsienio konsultantų pagalba leido detaliam analizuoti paramos prašančių bankų veiklą ir efektyviai spręsti krizės metu kylančias problemas.

Iš mokslinių tyrimų (Dahlheim, Nedersjo, 1993; Ingves, Lind, 1996; Viotti, 2000; Jonung, 2009; Ostrup ir kt. 2009; Jochem, 2010; Persson, Simonsson, 2011) nustatyta, kad beveik visi Švedijos bankai krizės metu susidūrė su didesnėmis ar mažesnėmis savo veiklos finansavimo ir pagrindinių bankinių funkcijų atlikimo problemomis, todėl Švedijos valdžia, siekdama suvaldyti padėtį šalies bankinėje sistemoje, priėmė sprendimą bankus, besikreipiančius į valstybę paramos, grupuoti pagal tam tikrus kriterijus į kategorijas ir tuomet kiekvieno banko veiklos atžvilgiu nustatyti tolesnių veiksmų eigą. Švedijos bankinės krizės metu probleminių paskolų valdymui buvo sukurtos dvi valstybinės kompanijos – „Securum“ ir „Retriva“.

Bankai, kurie nesinaudojo valstybės parama, taip pat įkūrė kompanijas, užsiimančias panašia veikla. Probleminių paskolų valdymo kompanijų įkūrimo efektyvumą parodo tai, kad šių kompanijų veikla, restruktūrizuojant ir parduodant problemines bankų paskolas Švedijos bankinės krizės metu, buvo tokia efektyvi, nes leido Švedijai probleminių paskolų suvaldymo sąnaudas išlaikyti žemesniame lygyje nei 2 proc. nuo BVP. Be to, buvo išleistas įstatymas, kuriame buvo numatyta, kad valstybė privalo išpirkti paramą gaunančio banko akcijas, o akcijų vertę turi nustatyti nešališka institucija (Ingves, Lind, 1996). Švedijos Bankų teisėtvarkos komiteto išleistose ataskaitose buvo pateikiamos krizės valdymo rekomendacijos, kuriose išskiriama kita svarbi efektyvaus bankinio sektoriaus problemų sprendimo prielaida – konkrečių valstybės paramos bankams teikimo sąlygų nustatymas, būtinas dėl šių priežasčių: 1) bankų savininkai turėjo aiškiai suvokti savo padėtį derybų su valdžios atstovais metu; 2) tai padėjo išvengti neefektyvaus valstybės lėšų naudojimo; 3) valstybė galėjo parodyti mokesčių mokėtojams, kad jų pinigai nėra veltui dalijami bankams. Švedijos bankai, gaunantys valstybės paramą, taip pat buvo supažinti su paramos teikimo sąlygomis, kurios dažniausiai būdavo susijusios su ankstesnės banko veiklos trūkumais. Šalies bankų restruktūrizavimas buvo vykdomas turint tam tikrą bankinio sektoriaus struktūros viziją. Pagrindinė šios vizijos idėja buvo ta, kad Švedijos bankų sistemoje veiktų tam tikras skaičius geras ateities veiklos perspektyvas turinčių bankų ir taip bankiniame sektoriuje būtų palaikoma stipri konkurencija. Nors iniciatyvą rodė patys bankai, tačiau ji buvo paskatinta valstybės, siekiant sustiprinti bankų kapitalo bazę.

Operatyviai priimtoms ir efektyviai pritaikytoms priemonėms Švedijos bankinės krizės metu sudarė sąlygas šaliai per gana trumpą laiką sėkmingai įveikti šalies bankinėje sistemoje kilusias problemas. Šias priemones galima būtų suskirstyti į dvi pagrindines grupes: 1) priemonės, skirtos ryšiams su visuomene ir 2) priemonės, skirtos spręsti bankinės sistemos problemas. Šių priemonių visuma atskleidė pagrindinius Švedijos bankinės krizės valdymo modelius, kurių įgyvendinimas leido Švedijos vyriausybei suvaldyti šalyje kilusią krizę ir gerokai sumažinti krizės įveikimo sąnaudas. Jas galima įvardyti kaip ryšių su visuomene valdymo modelį ir bankinės sistemos problemų sprendimo modelį. Apibendrinus mokslinius tyrimus, galima susisteminti ir pateikti ryšių su visuomene valdymo krizės metu taikomus metodus, jų įgyvendinimui reikalingas priemones ir poveikį šalies ekonomikai (žr. 1 lent.).

Ryšių su visuomene valdymo metodai taikomi bankinės krizės metu ir jų poveikis šalies ekonomikai

Metodas	Priemonės	Poveikis ekonomikai
Politinis šalies valdžios vieningumas	<ul style="list-style-type: none"> • viešumas (informacijos teikimas visuomenei); • valdžios opozicijos supažinimas su taikomomis priemonėmis ir jos įtraukimas į krizės valdymo procesą. 	<ul style="list-style-type: none"> • atstatytas užsienio šalių pasitikėjimas šalies finansų sistema; • žemesnės bankų finansavimo sąnaudos; • padidėja šalies bankų galimybės gauti paskolas užsienio bankuose.
Pasitikėjimo šalies finansų sistema palaikymas	<ul style="list-style-type: none"> • valstybės garantijos suteikimas bankų kreditoriams; • išsamios informacijos apie situaciją šalyje ir krizės suvalymo priemones pateikimas šalies viduje ir užsienyje. 	<ul style="list-style-type: none"> • indėlių atsiėmimo panikos suvaldymas; • bankų kreditų kainų sumažėjimas iki rinkos lygio; • kreditų pasiūlos padidėjimas; • užsienio valiutos įtekėjimo į šalį padidėjimas; • šalies valdžios skolinimosi sumažėjimas.
Viešumas ir skaidrumas	<ul style="list-style-type: none"> • bankų paskolų nuostolių apskaitos suvienodinimas; • laukiamų bankų nuostolių dydžio paskelbimas; • realios nekilnojamojo ar kito turto vertės nustatymas (Turto vertinimas komisijos įkūrimas). 	<ul style="list-style-type: none"> • teisingas paramos dydžio bankams nustatymas ir efektyvus paramos paskirstymas; • pasitikėjimo finansų sistema atstatymas.
Darbo pasidalinimas ir organizavimas	<ul style="list-style-type: none"> • finansų sistemos gelbėjimo operacijoms ir bankų paramai įkuriama nauja institucija – Bankų rėmimo institucija; • tarp Centrinio banko, Finansinių institucijų priežiūros organizacijos ir Bankų rėmimo institucijos nuolat keičiamasi informacija, siekiant išvengti besidubliuojančių funkcijų ir pasidalyti vertinga patirtimi; • pasitelkta kompetentingų šalies ir užsienio konsultantų finansinių krizių atvejais pagalba. 	<ul style="list-style-type: none"> • efektyviai išnaudojamas laikas greitai sprendžiant finansų sistemoje kylančias problemas; • dėl kompetentingų institucijų ir ekspertų priimami sprendimai ir pasitelktos priemonės veikia efektyviai.

Šaltinis: sudaryta autorių.

Vis dėlto tik šalies valdžios politinio vieningumo ir informacijos viešinimo visuomenei ir kitų priemonių, kurios padėtų atkurti pasitikėjimą šalies finansų sistema, nepakako. 2 lentelėje pateikti apibendrinti banki-

nės sistemos problemų, susiformavusių krizės metu, sprendimo metodai, jų įgyvendinimui reikalingos priemonės ir poveikis šalies ekonomikai (žr. 2 lent.).

Bankinės sistemos problemų sprendimo metodai taikomi krizės metu ir jų poveikis šalies ekonomikai

Metodas	Priemonės	Poveikis ekonomikai
Bankų skirstymas į kategorijas	<ul style="list-style-type: none"> • scenarijų metodo naudojimas bankų veiklos perspektyvai nustatyti; • reikalingos valstybės paramos formos ir apimties nustatymas; • valstybės paramą gaunančių bankų valdymo perėmimas, paliekant jiems galimybę ateityje išpirkti savo nuosavybę iš valstybės. 	<ul style="list-style-type: none"> • efektyvus valstybės paramos skirstymas, paramą teikiant tik tiems bankams, kurių būsimų laikotarpių pelno dabartinė vertė viršija valstybės investuojamo kapitalo vertę; • valstybės investuoto kapitalo susigrąžinimas, ateityje bankams išperkant savo nuosavybę.
Probleminių paskolų valdymas	<ul style="list-style-type: none"> • Probleminių paskolų valdymo kompanijų įkūrimas. 	<ul style="list-style-type: none"> • efektyvus probleminių paskolų valdymas; • spartesnis įprastinės bankų veiklos atstatymas.
Bankų akcinio kapitalo dalies perėmimas	<ul style="list-style-type: none"> • finansinės valstybės paramos apimtims mažinama buvusių banko savininkų akcinio kapitalo dalis ir perimama balso teisė; • perimamą į valstybės nuosavybę akcinio kapitalo dalį vertina nepriklausomas vertintojas. 	<ul style="list-style-type: none"> • valstybės lėšų naudojimas bankų paramai apsaugoti nuo galimų bankų akcininkų veiksmų, siekiant gauti didesnę nei rinkos kainą už valstybės išperkamas akcijas; • išvengiama neefektyvaus mokesčių mokėtojų lėšų naudojimo.

Metodas	Priemonės	Poveikis ekonomikai
Laikinas bankų valdymo perėmimas į valstybės rankas	<ul style="list-style-type: none"> Valstybės nutarimuose išdėstoma pozicija, kad bankų akcinio kapitalo perėmimas į valstybės rankas reikalingas kaip laikina krizės įveikimo priemonė. 	<ul style="list-style-type: none"> Valstybės kapitalas, investuotas į normalios bankų veiklos atstatymą, krizei pasibaigus jis sugrįžta į valstybės biudžetą.
Paramos bankams sąlygų nustatymas	<ul style="list-style-type: none"> Valstybės atstovų dalyvavimas banko valdyboje, siekiant užtikrinti, kad bankas vykdytų jam iškeltas valstybės paramos suteikimo sąlygas. 	<ul style="list-style-type: none"> Bankų valdymas tampa mažiau rizikingas ir efektyvesnis.
Bankų sektoriaus restruktūrizavimas	<ul style="list-style-type: none"> Valstybės nustatytos paramos teikimo sąlygos priverčia bankus didinti savo veiklos efektyvumą ir mažinti riziką. 	<ul style="list-style-type: none"> bankų sistemoje veiklą vykdo geras ateities veiklos perspektyvas turintys bankai; bankiniame sektoriuje palaikoma stipri konkurencija.

Šaltinis: sudaryta autorių.

Atlikta Švedijos bankų krizės ir jos valdymo analizė atskleidžia, kad būtina įteisinti bankų reguliavimo procedūras ir taisykles, kurios būtų naudojamos per krizę. Pasikliauti krizės metu priimamais greitais sprendimais ir priemonėmis, kaip buvo daroma 1991 m. Švedijos krizės metu, yra per daug rizikinga. Taip pat reikia rasti būdus, kaip sumažinti įtampą tarp banko kreditorių ir jo savininkų ir jiems padėti rasti bendrus sprendimus. Tai, kad Švedijos bankinės krizės įveikimo priemonės pasiteisino, o krizės suvalymas mokslinėje literatūroje laikomas pavyzdiniu rodo, kad šios krizės metu buvo pritaikytos tinkamos priemonės šiai konkrečiai bankinei krizei suvaldyti. Tačiau kiekviena pasaulyje kylanti bankinė krizė yra unikali, todėl kiekvienos krizės suvaldymo modelis taip pat turi būti unikalus. Taigi visuotinio bankinės krizės įveikimo modelio negali būti, nes reikia atsižvelgti į konkrečios krizės susiformavimo aplinkybes ir pritaikyti atitinkamą jos valdymo modelį.

Švedijos vyriausybės bankinės krizės suvaldymo strategija buvo sėkminga ir mokslinėje literatūroje laikoma pavyzdine. Švedijos bankinės krizės patirtis ir būdai, kuriais ji buvo įveikta, suteikia labai vertingos informacijos produktyvios ir efektyvios finansinio sektoriaus reguliavimo sistemos formavimui ateityje.

Išvados

- Atlikus mokslinių tyrimų apžvalgą pastebėta, kad pasaulyje kilusių krizių suvaldymo pasekmės turi didžiules sąnaudas likviduojant krizės padarinius. Be to, nustatyta, kad Švedijos bankinė krizė išskiriama kaip viena efektyviausiai ir greičiausiai suvaldytų krizių, kur probleminių paskolų dalis nuo viso paskolų portfelio buvo mažiausia (13 proc.) iš visų pateiktų krizių, o pagal fiskalinių sąnaudų dalį nuo BVP Švedija yra trečia (3,6 proc.) po Norvegijos (2,7 proc.) ir Argentinos (2,0 proc.) 1995 m. Daroma išvada, kad kiekviena krizė yra unikali, todėl apie jos artėjimą ne visuomet labai aiškiai signalizuoja ekonominė situacija, todėl svarbu paruošti efektyvius krizės valdymo modelius, kad kilusi krizė šalyje būtų sėkmingai suvaldyta, o dėl jos patirtos sąnaudos būtų kuo mažesnės.
- Atlikus mokslinės literatūros analizę atskleista, kad Švedijoje ekonominio pakilimo metu bankai didino skolinimą, o skolinimosi augimo pasekmės pasireiškė didėjant nekilnojamojo turto kainoms, o tai paskatino spekuliacijas nekilnojamojo turto ir jo pervertinimu. Be to, paskolos buvo suteikiamos be pakankamo rizikos įvertinimo ir kontrolės. Vykstančius procesus Švedijoje galima sutapatinti su situacija Lietuvoje, kai spartus išduodamų paskolų augimas taip pat lėmė nekilnojamojo turto rinkos kainų augimą ir „burbulo“ susiformavimą nekilnojamojo turto rinkoje.
- Atlikta bankų krizės įveikimo priemonių analizė parodė, kad Švedijos vyriausybės priemonės, kurių buvo imtasi stabilizuoti padėčiai bankų sistemoje, pasiteisino. Galima išskirti dvi pagrindines priemonių grupes: 1) politinio šalies valdžios vieningumo užtikrinimas, pasitikėjimo šalies finansų sistema palaikymas, viešumas ir skaidrumas, darbo pasidalijimas ir organizavimas; 2) bankų, besikreipiančių pagalbos, skirstymas į kategorijas, griežtų paramos bankams sąlygų nustatymas, esant poreikiui laikino bankų valdymo perėmimas į valstybės rankas, probleminių paskolų valdymo kompanijų įkūrimas ir bankų sektoriaus restruktūrizavimas. Apibendrinus šias priemonių grupes, galima įvardyti atitinkamus valdymo modelius – tai ryšių su visuomene valdymo modelis ir bankinės sistemos problemų sprendimo modelis.

Literatūra

1. Baele, L., Fernando, A., Hordahl, P., Krylova, E., Monnet, C. (2004). Measuring European Financial Integration. *ECB Occasional Paper*, 14. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=749045#> [žiūrėta 2011-04-16].
2. Biljer, M., Jonsson, J. (1993). The Swedish credit market in 1992. *Sveriges Riksbank Quarterly Review*. Prieiga per internetą: <<http://www.riksbank.com/templates/Page.aspx?id=24310>> [žiūrėta 2011-10-16].
3. Bordo, M., Eichengreen, B. (2002). Crises Now and Then: What Lessons from the Last Era of Financial Globalization? *NBER Working Paper 8716*. Prieiga per internetą: <<http://www.nber.org/papers/w8716>> [žiūrėta 2011-04-14].
4. Carling, K., Jacobsen, T., Linde, J., Roszbach, K. (2003). Exploring relationships between Swedish firms' balance sheets and the macroeconomy. *Central Bank of Sweden*. Prieiga per internetą: <http://www.riksbank.se/upload/Dokument_riksbank/Kat_foa/CarlingJacobsonLind%C3%A9Roszbach.pdf> [žiūrėta 2011-04-14].
5. Dahlheim, B., Nedersjo, G. (1993). The banking sector in 1992. *Sveriges Riksbank Quarterly Review*. Prieiga per internetą: <<http://www.riksbank.com/templates/Page.aspx?id=24310>> [žiūrėta 2011-04-16].
6. Dougherty, C. (2008). Stopping a Financial Crisis, the Swedish Way. *The New York Times*, 5. Prieiga per internetą: <<http://www.nytimes.com/2008/09/23/business/worldbusiness/23krona.html>> [žiūrėta 2011-04-16].
7. Estrella, A. (2001). Dealing with financial instability: The central bank's tool kit. *Federal Reserve Bank of New York*. Prieiga per internetą: <<http://www.newyorkfed.org/research/404/404.cfm>> [žiūrėta 2011-04-16].
8. *Finansinio stabilumo apžvalga*. (2009). LB, Vilnius. Prieiga per internetą: <http://www.lb.lt/leidiniai/fin_stabilumas/fsa_2009.pdf> [žiūrėta 2011-04-16].
9. Hausler, G. (2002). The globalization of finance. *Finance & Development*. Prieiga per internetą: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2002/03/hausler.htm>> [žiūrėta 2011-04-16].
10. Ingves, S., Lind, G. (1996). *The management of the bank crisis – in retrospect*. Prieiga per internetą: <<http://www.riksbank.com/templates/Page.aspx?id=24286>> [žiūrėta 2011-04-14].
11. Jochem, S. (2010). Managing the Crisis. *Sweden Country Report*. Prieiga per internetą: <<http://www.bertelsmann-transformation-index.de/pdf/Sweden.pdf>> [žiūrėta 2012-02-20].
12. Jonung, L. (2009). Financial Crisis Management in Sweden. Lessons for Today. *ADBI Working Paper Series*, 165. Prieiga per internetą: <<http://www.adbi.org/files/2009.11.20.wp165.financial.crisis.mngt.sweden.pdf>> [žiūrėta 2012-02-20].
13. Jonung, L. (2009). The Swedish model for resolving the banking crisis of 1991–93. Seven seasons why it was successful. *European Economy. Economic Papers 360*. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication14098_en.pdf> [žiūrėta 2012-02-21].
14. Laeven, L., Valencia, F. (2008). Systemic Banking Crises: A New Database. *International Monetary Fund*. Prieiga per internetą: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2008/wp08224.pdf>> [žiūrėta 2011-04-16].
15. Lakstutiene, A., Breitereyte, A., Rumsaite, D. (2009). Stress Testing of Credit Risk Lithuania Banks under Simulated Economical Crisis Environment Conditions. *Engineering Economics*, 5, p. 15–25.
16. Leika, M. (2008). Finansų sistemos stabilumas – Centrinio banko tikslas. *Pinigų studijos*, 1, p. 68–83. Prieiga per internetą: <<http://www.lb.lt/leidiniai>> [žiūrėta 2011-04-16].
17. Lietuvos banko statistika (Lithuania bank statistics). Prieiga per internetą: <<http://www.lb.lt/home/default.asp>> [žiūrėta 2011-04-16].
18. Lietuvos bankų asociacija. Prieiga per internetą: <http://www.lba.lt/go.php/lit/Pagrindiniai_banku_veiklos_rodikliai/121> [žiūrėta 2011-04-16].
19. Macerinskiene, I., Ivaskeviciute, L. (2008). The Evaluation Model of a Commercial Bank Loan Portfolio. *Journal of Business Economics and Management*, 9 (4), p. 269–277.
20. Martinaityte, E. (2008). Globalisation and financial markets size limits: credit risk management aspects. *Intelektinė ekonomika*, 2 (4), p. 52–58.
21. Ostrup, F., Oxeheim, L., Wihlborg, C. (2009). Prigins and Resolution of Financial Crisis; Lessons from the Current and Northern European Crisis. *IEN Working Paper*, 796. Prieiga per internetą: <<http://www.eclac.cl/noticias/paginas/3/35143/origins-and-resolution-of-financial-crises.pdf>> [žiūrėta 2012-02-22].
22. Persson, A., Simonsson, I. (2011). The Swedish 1993 banking crisis. Prieiga per internetą: <<http://www.math.chalmers.se/~rootzen/finrisk/TheSwedish1993Bankingcrisis.pdf>> [žiūrėta 2012-02-20].
23. Prasad, E., Rogoff, K., Wei, S. J., Kose, M. A. (2003). Effects of Financial Globalization on Developing Countries: Some Empirical Evidence. *International Monetary Fund*. Prieiga per internetą: <<http://www.imf.org/external/np/res/docs/2003/031703.htm>> [žiūrėta 2011-04-16].
24. Pugačiauskas, V. (2000). Globalizacija ir Lietuvos ekonominė politika. Prieiga per internetą: <<http://www.pugaciauskas.lt/study/m2mpa.html>> [žiūrėta 2011-04-16].
25. Strumickas, M., Valanciene, L. (2006). Bank Valuation Research: Experience of the Baltic States. *Engineering Economics*, 4, p. 22–28.
26. Tarptautinis valiutos fondas. (2008). *Global Financial Stability Report. Financial Stress and Deleveraging. Macroeconomic Implications and Policy*. Prieiga per internetą: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/gfsr/2008/02/index.htm>> [žiūrėta 2011-04-16].
27. Tarptautinis valiutos fondas. (2009). *World Economic Outlook Update*. Prieiga per internetą: <<http://www.imf.org/external/ns/cs.aspx?id=29>> [žiūrėta 2011-04-16].
28. The main report of the Banking Law Committee: Regulation and supervision of banks and credit market undertakings (SOU 1998:160).(2000). *Sveriges Riksbank Quarterly Review*, 3. Prieiga per internetą: <<http://www.riksbank.com/templates/Page.aspx?id=14545>> [žiūrėta 2011-04-16].

29. Viotti, S. (2000). Dealing with banking crises – proposal for a new regulatory framework. *Sveriges Riksbank Quarterly Review*, 3. Prieiga per internetą: <<http://www.riksbank.com/templates/Page.aspx?id=14545>> [žiūrėta 2011-04-16].
30. World Bank. (2003). *Bank Concentration and Crises: Dataset*. World Bank, Washington, USA. Prieiga per internetą: <<https://econpapers.repec.org/paper/wbkwbrwps/3041.htm>> [žiūrėta 2011-04-16].

Lakštutienė A., Krušinskas R.

Management of Financial Crises: Swedish's Banking Crisis Management Experience

Summary

Under conditions of open economy the stability of the banking system of states operating under conditions of open economy them, including Lithuania, mostly depends on the condition of world economy and the state of financial markets. Therefore financial crises and their effect on the economies of countries and, stability of the financial sector are analyzed by scientists in different countries... In scientific researches analyzing on banking crises the crisis of the banking system in Sweden in the beginning of 1991 was at the time then an extraordinary phenomenon, as over time the Swedish banking system was considered stable and able to handle any crisis, and this forced the government of the country to undertake large scale operations to rescue the financial system of the country. The analysis of the reasons of the Swedish bank crisis reveals that bank regulation procedures and regulations rules to be used during a crisis have to be legalized. It is too risky to rely on quick decisions and measures adopted taken during a crisis and quick instruments as was the case in 1991 during the crisis in Sweden. Moreover, it is necessary to find methods to reduce the tension between the bank creditors and its owners have to be found and help them find common solutions. The fact that the measures used to tackle the bank crisis in Sweden were effective and that the crisis management of crisis is presented as exemplary in scientific literature shows that during this crisis suitable measures were employed for management of this specific bank crisis. However, every bank crisis in the world is unique, thus the model of management of every crisis will must also be unique. A universal bank crisis management model is impossible, circumstances of formation of the specific crisis have to be taken into consideration and a suitable management model

must be applied. Hence the objective aim of the present article is to analyze the measures used to manage the financial crisis in Sweden.

The article shows that the measures employed during the crisis in Sweden were suitable for management of this specific bank crisis. Two models were applied: public relationship management model, the key aspects of which are ensuring political solidarity of the government of the country, upholding retention of the trust in the financial system of the country, publicity and, transparency, division and organization of tasks and the model of solving of banking system problems, the key aspects of which are division grouping of banks requesting assistance into categories, establishing of strict terms of for assistance to banks, temporary nationalization of the management of banks, if necessary, founding of companies for managing of problematic loans and restructuring of the bank sector.

Every crisis is unique and economic situation does not always show clear signs of the approaching crisis. Due to this therefore it is important to prepare effective crisis management models, to be able also that to manage the crisis is dealt with effectively and minimize the expenses costs incurred due to the crisis are minimized. In order to be able to effectively manage the risks predominant in the financial markets it is important to constantly analyze the market processes and be ready for possible changes that could have a negative impact on the stability of the banking system of the country.

Key Words: financial crisis, banking crisis management strategy, banking sector.

Straipsnis recenzuotas.

Straipsnis gautas 2012 m. sausio mėn.; straipsnis priimtas 2012 m. vasario mėn.

The article has been reviewed.

Received in January 2012; accepted in February 2012.